

ส่วนที่สอง: บทความพิเศษเรื่อง “การสร้างโอกาสและการยอมรับ: แนวทางการคืนเด็กดีสู่สังคม”

เด็กและเยาวชนกระทำผิดเป็นปัญหาสำคัญของประเทศ ซึ่งจำเป็นต้องได้รับการบำบัดฟื้นฟูเพื่อปรับพฤติกรรม การสร้างโอกาสในการทำงานและการยอมรับของสังคมจะช่วยส่งเสริมให้เด็กและเยาวชนเห็นคุณค่าในตัวเอง เด็กที่มีถิ่นในสังคม รวมทั้งเป็นการฝึกให้เด็กมีวินัยและรับผิดชอบในการใช้ชีวิตจริง ซึ่งจะช่วยป้องกันไม่ให้เกิดซ้ำ โดยจำเป็นต้องส่งเสริมการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน สนับสนุนภาคเอกชนในการทำ CSR และมีการร่วมลงทุนเพื่อรองรับการจ้างงาน จัดทำฐานข้อมูลและติดตามการกระทำผิดซ้ำ ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการติดตามให้คำปรึกษา รวมทั้งสร้างทัศนคติที่ดีของสังคม

เด็กและเยาวชนเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาประเทศ โดยเฉพาะเมื่อประเทศก้าวสู่สังคมสูงวัยจำนวนเด็กและเยาวชนที่ลดลง จำเป็นต้องมีคุณภาพสูงเพื่อที่จะขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศไปได้อย่างต่อเนื่อง อย่างไรก็ตาม เด็กและเยาวชนจำนวนหนึ่งอาจมีการกระทำผิดซึ่งมีสาเหตุจากภูมิภาวะทางอารมณ์ ความเครียด รวมถึงการอยู่ในสภาพแวดล้อมที่เสี่ยงต่อการกระทำผิด เช่น การไม่ได้รับการดูแล ถูกทอดทิ้ง ไร้ที่พึ่ง ฯลฯ ซึ่งในการแก้ไขปัญหาเด็กและเยาวชนจำเป็นต้องทำให้ครบ ครอบคลุมทั้งในด้านการคุ้มครองดูแลจากครอบครัวและสังคม ป้องกันไม่ให้เกิดการกระทำผิดซึ่งเป็นต้นเหตุของปัญหา ขณะที่เมื่อมีการกระทำผิดแล้ว จำเป็นต้องมีการแก้ไข บำบัดฟื้นฟูเพื่อปรับพฤติกรรมและให้โอกาสในการพัฒนาตนเองและกลับตัวเป็นพลเมืองดี เนื่องจากจะเป็นการเพิ่มกำลังคนที่เป็นพลังในการพัฒนาประเทศ ช่วยลดการกระทำที่เป็นอันตรายต่อสังคม และเมื่อเติบโตเป็นผู้ใหญ่จะเป็นพ่อแม่ที่ขาดคุณภาพอันเป็นเหตุให้เพิ่มจำนวนคนที่ขาดคุณภาพหรือมีคุณภาพต่ำในรุ่นต่อไป ดังนั้น จึงจำเป็นต้องร่วมกันแก้ไขและสนับสนุนให้เด็กคืนสู่สังคม เป็นพลเมืองดี สามารถใช้ชีวิตร่วมกับผู้อื่นและสังคมได้อย่างปกติสุข

ใครคือ “เด็ก” และ “เยาวชน” ในเรื่องการกระทำผิด

เด็ก หมายถึง ผู้มีอายุไม่ถึง 15 ปีบริบูรณ์ และเยาวชน หมายถึง ผู้มีอายุเกิน 15 ปีบริบูรณ์ แต่ไม่ถึง 18 ปีบริบูรณ์ ในวันที่มีการกระทำความผิด (พ.ร.บ.ศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553)

สำหรับการลงโทษเด็กที่กระทำความผิดประมวลกฎหมายอาญา (ปรับปรุง พ.ศ. 2551) ได้บัญญัติว่า

- เด็กอายุไม่เกิน 10 ปี กระทำความผิดเด็กนั้นไม่ต้องรับโทษ
- เด็กอายุเกิน 10 ปีแต่ไม่เกิน 15 ปี กระทำความผิดไม่ต้องรับโทษแต่ศาลอาจจำคุกหรือส่งไปยังสถานฝึกอบรม หรือองค์กรที่ศาลเห็นสมควร
- ผู้ใดอายุเกิน 15 ปีแต่ต่ำกว่า 18 ปี กระทำความผิด ศาลอาจลดโทษให้กึ่งหนึ่ง หรืออาจใช้วิธีการเดียวกับเด็กอายุเกิน 10 ปี แต่ไม่เกิน 15 ปี ก็ได้ แล้วแต่กรณี

คดีเด็กและเยาวชนที่ถูกดำเนินคดีโดยสถานพินิจฯ ทั่วประเทศ

	2552	2553	2554	2555	2556	2557
จำนวนคดีทั้งหมด	46,371	44,057	35,049	34,276	36,763	36,537
สัดส่วนผู้กระทำความผิดอายุ 10 ปีแต่ไม่ถึง 15 ปี	14.75	13.74	14.50	17.82	29.03	29.49
สัดส่วนชาย : หญิง	92 : 8	92 : 8	92 : 8	92 : 8	93 : 7	93 : 7
จำนวนคดีที่ทำผิดซ้ำ	6,294	5,559	4,125	6,849	7,490	6,401
ร้อยละคดีทำผิดซ้ำต่อคดีทั้งหมด	13.57	12.62	11.77	19.98	20.37	17.52

ที่มา: ศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศ กรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน กระทรวงยุติธรรม

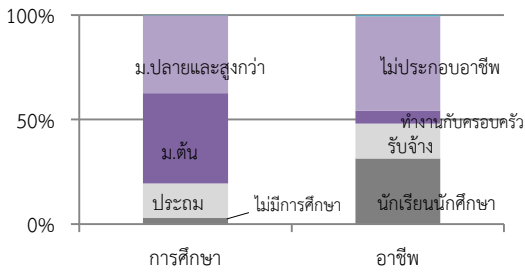
แนวคิดการปฏิบัติต่อเด็กและเยาวชนกระทำผิด

แนวคิดและปรัชญาในเชิงอาชญาวิทยาและทัณฑวิทยาสามารถแบ่งแยกได้เป็น 2 แนวหลักๆ ได้แก่ แนวคิดมุ่งการลงโทษ เพื่อป้องกันและปราบปรามมิให้มีการกระทำความผิดโดยไม่คำนึงถึงความแตกต่างทางด้านอายุของผู้กระทำความผิด และแนวคิดการแก้ไขฟื้นฟู เพื่อช่วยเหลือให้ผู้กระทำความผิดบางจำพวก ซึ่งเห็นว่ายังพอที่จะเยียวยาได้โดยปรับปรุงเปลี่ยนแปลงแก้ไขความประพฤติได้แทนที่จะลงโทษ โดยประเทศไทยได้ดำเนินตามแนวปรัชญาที่มุ่งแก้ไขฟื้นฟู และช่วยเหลือเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดให้สามารถกลับตัวเป็นพลเมืองดีได้ เนื่องจากเห็นว่าเด็กและเยาวชนยังขาดวุฒิภาวะ และสามารถที่จะเยียวยาแก้ไขเปลี่ยนแปลงความประพฤติได้

สถานการณ์การกระทำผิดของเด็กและเยาวชน

- คดีเด็กและเยาวชนมีแนวโน้มลดลงแต่กลุ่มอายุไม่เกิน 15 ปี และกระทำความผิดซ้ำเพิ่มขึ้น โดยลดลงจาก 46,371 คดี ในปี 2552 เหลือ 36,537 คดี ในปี 2557 ส่วนหนึ่งเป็นผลจากการใช้ พ.ร.บ. ศาลเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 ซึ่งให้ความคุ้มครองในการจับกุมเด็กและเยาวชนเพิ่มขึ้น อย่างไรก็ตาม จำนวนคดีเด็กและเยาวชนในกลุ่มอายุมากกว่า 10 ปี แต่ไม่เกิน 15 ปี มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นจาก 6,841 คดี ในปี 2552 เพิ่มขึ้นเป็น 10,776 คดี ในปี 2557 โดยมีสัดส่วนต่อคดีเด็กและเยาวชนที่ถูกดำเนินคดีโดยสถานพินิจฯ เพิ่มขึ้นจากร้อยละ 14.75 เป็นร้อยละ 29.49 ในช่วงเวลาเดียวกัน ขณะที่การกระทำผิดซ้ำลดลงในช่วงต้นและกลับเพิ่มขึ้นตั้งแต่ปี 2555 โดยในปี 2557 มีจำนวน 6,401 คดี หรือร้อยละ 17.52 ของคดีทั้งหมด

ระดับการศึกษาและอาชีพของเด็กและเยาวชนที่กระทำผิด ปี 2557

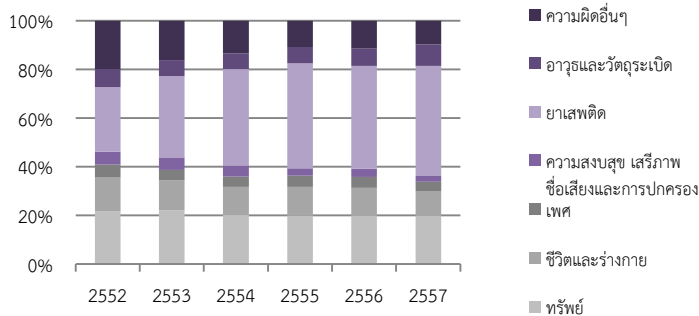

ที่มา: ศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศ กรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน กระทรวงยุติธรรม

เด็กและเยาวชนที่กระทำผิดเป็นเพศชายกว่าร้อยละ 90 ส่วนใหญ่มีการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น โดยมีสัดส่วนร้อยละ 43.1 รองลงมาเป็นระดับมัธยมศึกษาตอนปลายและสูงกว่าร้อยละ 37.2 โดยระดับประถมศึกษาที่มีสัดส่วนร้อยละ 16.6 เนื่องจากปัจจุบันเด็กส่วนใหญ่สามารถเข้าถึงการศึกษาขั้นพื้นฐานเพิ่มขึ้น ขณะที่ด้านการประกอบอาชีพ พบว่า ผู้กระทำผิดไม่ประกอบอาชีพร้อยละ 45.3 รองลงมาเป็นนักเรียนนักศึกษาร้อยละ 31.4

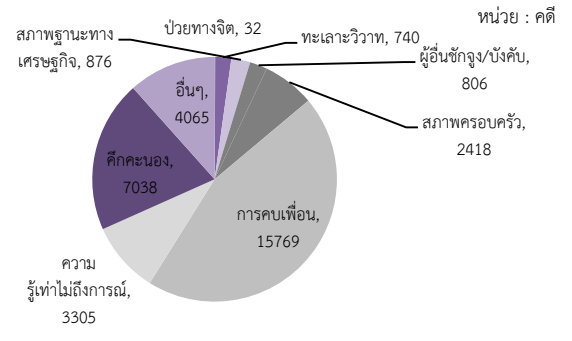
- **คดีส่วนใหญ่เป็นความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด** เมื่อจำแนกตามฐานความผิดพบส่วนใหญ่เป็นความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด โดยในปี 2557 มีจำนวน 16,508 คดี คิดเป็นร้อยละ 45.2 ของคดีทั้งหมด รองลงมาเป็นความผิดเกี่ยวกับทรัพย์สินและความผิดเกี่ยวกับชีวิตและร่างกาย คิดเป็นร้อยละ 19.7 และ 10.3 ตามลำดับ โดยการทำ ความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดให้โทษมีแนวโน้มเพิ่มสูงมาจาก 12,352 คดี ในปี 2552 เพิ่มเป็น 16,508 คดี ในปี 2557 หรือเพิ่มขึ้นเฉลี่ยร้อยละ 6 ต่อปี และมีสัดส่วนต่อคดีทั้งหมดเพิ่มขึ้นจากร้อยละ 26.6 ในปี 2552 เป็นร้อยละ 45.2 ในปี 2557 ขณะที่คดีฐานความผิดอื่นๆ มีแนวโน้มลดลง ซึ่งจากการจำแนกสาเหตุของการกระทำผิดของสถานพินิจฯ ในปี 2554 โดยสาเหตุของการกระทำผิดพบว่า สาเหตุส่วนใหญ่เกิดจากการคบเพื่อนมากที่สุดร้อยละ 43.2 รองลงมาเป็นความคึกคะนอง และความรู้เท่าไม่ถึงการณ์ร้อยละ 19.3 และ 6.3 ตามลำดับ

จำนวนคดีเด็กและเยาวชนที่ถูกดำเนินคดีโดยสถานพินิจฯ ทั่วประเทศ ตามฐานความผิด

ที่มา: ศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศ กรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน กระทรวงยุติธรรม

สาเหตุของการกระทำผิดของเด็กและเยาวชน ปี 2554

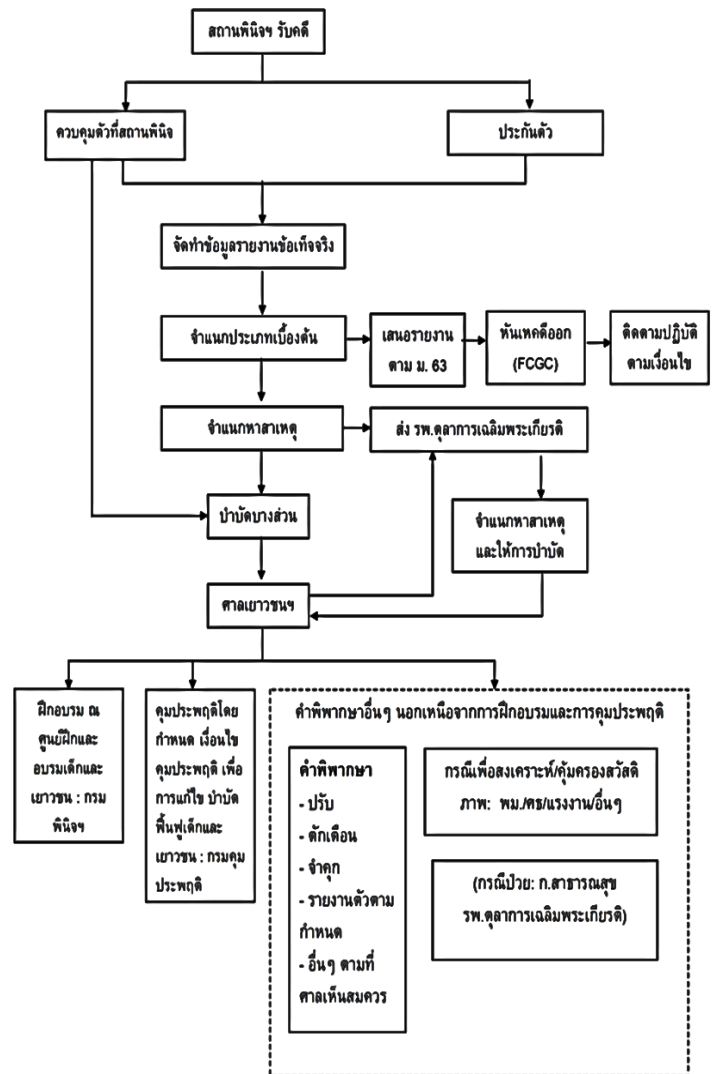
ขั้นตอนการดำเนินการเมื่อเด็กและเยาวชนกระทำความผิด

รัฐมีแนวทางที่จะมุ่งฟื้นฟูเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดให้สามารถกลับตัวเป็นพลเมืองดีมากกว่าที่จะใช้อำนาจลงโทษอย่างรุนแรง โดยได้เริ่มแยกกระบวนการยุติธรรมของเด็กออกจากผู้ใหญ่ ตาม พ.ร.บ. จัดตั้งศาลคดีเด็กและเยาวชน พ.ศ. 2494 และได้ปรับปรุงมาหลายฉบับ จนล่าสุดมาใช้พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 ที่ให้ความสำคัญกับการคุ้มครองเด็กตามปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนและอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก โดยมีขั้นตอนดำเนินการเมื่อเด็กและเยาวชนกระทำความผิด ดังนี้

- **การจับกุมเด็ก** เมื่อมีการจับกุมหรือมอบตัวจะต้องส่งพนักงานสอบสวน (สถานพินิจฯ) เพื่อสอบถามเบื้องต้น แจ้งให้บิดามารดาหรือผู้ปกครองทราบ และส่งตัวไปศาลเพื่อตรวจสอบการจับกุม พ.ร.บ. ศาลเยาวชนและครอบครัวฯ พ.ศ. 2553 ซึ่งเป็นไปตามแนวทางการคุ้มครองสวัสดิภาพเด็ก เมื่อการจับกุมเป็นไปโดยชอบจะเข้าสู่กระบวนการสอบสวน สืบเสาะและพินิจ
- **การดำเนินการก่อนพิพากษา** พนักงานสอบสวนจะรวบรวมสำนวนเสนอพนักงานอัยการจังหวัดแผนกคดีเยาวชนและครอบครัวยื่นฟ้องต่อศาลเยาวชนและครอบครัว ทั้งนี้ ก่อนการฟ้องหรืออยู่ในชั้นพิจารณาคดีอาจมีการใช้มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาตามแนวคิดในเรื่องกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ โดยเด็กหรือเยาวชนนั้นสำนึกในการกระทำ และผู้เสียหายยินยอม ศาลเห็นว่าเด็กหรือเยาวชนอาจกลับตนเป็นคนดีได้ และผู้เสียหายอาจได้รับการชดเชยเยียวยาตามสมควร ศาลอาจมีคำสั่งให้จัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูกรณีมีการปฏิบัติตามแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูครบถ้วน ศาลจะมีคำสั่งจำหน่ายคดีออกจากสารบบความ อย่างไรก็ตาม การใช้มาตรการพิเศษจนสำเร็จผล (เด็กไม่ต้องพิพากษา) ยังมีจำนวนไม่มากนัก เนื่องจากขาดความเข้าใจและการตีความของผู้ปฏิบัติ

- การบำบัดโดยคำพิพากษา** ในกรณีที่ศาลเยาวชนและครอบครัวพิพากษาว่าเด็กหรือเยาวชนมีความผิดสมควรที่จะลงโทษ ศาลมีแนวทางลงโทษสองรูปแบบ (1) การแก้ไข บำบัดฟื้นฟูแบบเปิด เป็นกรณีที่ศาลพิพากษาให้รอการกำหนดโทษหรือลงโทษจำคุกและรอการลงโทษจำคุก โดยกำหนดเงื่อนไขคุมความประพฤติให้เด็กหรือเยาวชนเข้าสู่กระบวนการแก้ไข บำบัด ฟื้นฟูโดยไม่จำกัดอิสรภาพ และ (2) การแก้ไข บำบัด ฟื้นฟูแบบปิด เป็นการส่งตัวเด็กหรือเยาวชนเข้ารับการฝึกอบรมยังหน่วยงานในความดูแลของกรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนหรือสถานที่อื่นที่จัดตั้งขึ้นตามกฎหมายและศาลเห็นสมควร ในปี 2557 คดีเด็กและเยาวชนที่ศาลพิพากษาคัดสินทั้งสิ้น 29,642 คดี เป็นการคุมประพฤติ 17,484 คดี (ร้อยละ 59.0) การควบคุมตัวเพื่อฝึกและอบรม 7,228 คดี (ร้อยละ 24.4) ที่เหลือเป็นการว่ากล่าวตักเตือนปรับ ไม่มีความผิด และอื่นๆ

กระบวนการดำเนินงานเมื่อเด็กและเยาวชนกระทำผิด

ที่มา: สถาบันวิจัยรพีพัฒนาสังคม. 2554. "การจำแนกแก้ไข บำบัด ฟื้นฟูและติดตามเด็กและเยาวชนที่เข้าสู่ กระบวนการยุติธรรมในส่วนที่เกี่ยวข้องกับศาลยุติธรรม"

การบำบัดแบบเปิดส่วนใหญ่คือ การคุมประพฤติ แม้จะมีข้อดีในการให้เด็กและเยาวชนมีความเป็นอิสระ ได้อยู่กับครอบครัวหรือสภาพแวดล้อมเดิม แต่การปรับพฤติกรรมเสียอย่างมีประสิทธิภาพจำเป็นต้องมีความร่วมมือจากสถาบันทางสังคมหลายภาคส่วน อาทิ ครอบครัว โรงเรียน ชุมชนฯลฯ ในการกล่อมเกลาจิตใจ นอกจากนี้ ในกลุ่มเสี่ยง อาทิ ครอบครัวขาดความพร้อมหรือไม่เป็นตัวอย่งที่ดี เด็กไร้ที่พึ่งฯลฯ จำเป็นต้องมืองค์กรหรือหน่วยงานที่มีความพร้อมในการดูแล บำบัดและฟื้นฟูพฤติกรรมเสียเด็กเหล่านี้ที่จะไม่กลับไปกระทำผิดซ้ำ

ส่วนการบำบัดแบบปิดส่วนใหญ่จะดำเนินการโดยศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชน กรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนซึ่งจะมีกระบวนการและขั้นตอนการฝึกอบรมที่เป็นระบบและมีผลต่อการปรับปรุงพฤติกรรมเสีย อย่างไรก็ตาม เด็กและเยาวชนกลุ่มนี้จะมีความเครียดและกดดันจากการขาดอิสรภาพ ถูกสังคมตีตราทำให้รู้สึกผิดบาป ไร้คุณค่า ขาดแรงจูงใจที่จะปรับพฤติกรรมเสีย กระบวนการฝึกอบรมจึงต้องหาแนวทางที่จะส่งเสริมให้เด็กร่วมมือและเต็มใจที่จะปรับแก้พฤติกรรมเสียและพัฒนาตนเองและสนับสนุนให้เด็กกลับมาใช้ชีวิตร่วมกับผู้อื่นและสังคมได้อย่างปกติสุขเป็นเรื่องความสำคัญ

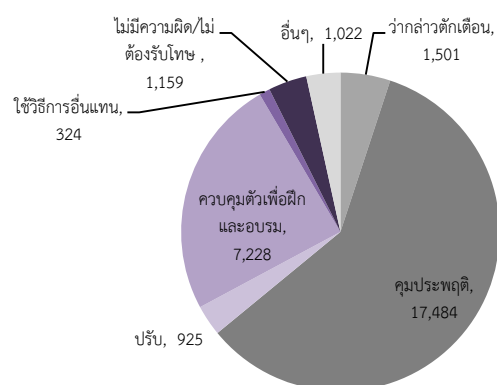
การดำเนินงานของศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชน

ปัจจุบันมีจำนวนเด็กและเยาวชนที่อยู่ในศูนย์ฝึกฯ ทั้งสิ้น 6,330 คน จากศูนย์ฝึกฯ ทั้งหมด 19 แห่ง ทั่วประเทศ (กรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน, 2557) โดยศูนย์ฝึกฯ มีขั้นตอนดำเนินงาน ดังนี้

- จำแนกและจัดทำแผนบำบัดฟื้นฟูเด็กรายบุคคล** โดยประสานเพื่อข้อมูลเด็กจากสถานพินิจฯ และนำมาวิเคราะห์และจัดทำแผนฟื้นฟูที่เหมาะสมกับแต่ละราย

จำนวนคดีเด็กและเยาวชนที่ศาลพิพากษาคัดสิน ปี 2557

หน่วย : คดี

ที่มา: ศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศ กรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน กระทรวงยุติธรรม

- จัดตารางเรียนให้เด็กและเยาวชนรับการศึกษาทั้งสายสามัญและวิชาชีพ ตลอดจนจัดกิจกรรมบำบัดตามสภาพปัญหา และจะเป็นการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมและกระบวนการคิด การแก้ไขปัญหาไปในทางที่เหมาะสม และทำการประเมินผลถึงความเปลี่ยนแปลงทางพฤติกรรม เพื่อดำเนินการให้สิทธิประโยชน์ เช่น การเลื่อนชั้น ลาเยี่ยม ลดวันฝึกอบรมหรือพักการฝึกอบรม และลงโทษหากพฤติกรรมไม่เปลี่ยนแปลง เช่น ลดชั้น งดการเยี่ยม และรายงานให้ศาลทราบ

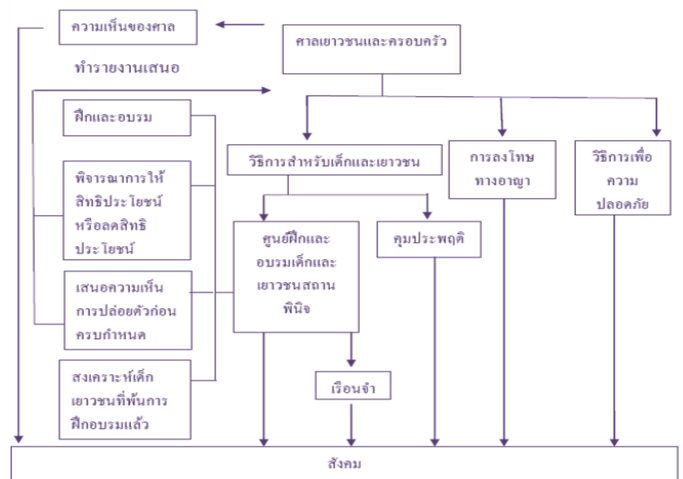
- การเตรียมความพร้อมก่อนปล่อย โดยกำหนดแผนติดตามผลภายหลังปล่อย รวมทั้งในการสงเคราะห์ช่วยเหลือเด็กและเยาวชนในด้านต่างๆ อย่างเหมาะสม เช่น การประกอบอาชีพ ที่อยู่อาศัย เพื่อคุ้มครองสวัสดิภาพเด็กและป้องกันการกระทำผิดซ้ำ

กรณีศึกษาการดำเนินงาน: ศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนเขต 7 จังหวัดเชียงใหม่¹²

ปัจจุบันศูนย์ฝึกฯ จังหวัดเชียงใหม่ มีเด็กและเยาวชนอยู่ในความดูแลทั้งสิ้น 567 คน อยู่ในศูนย์ฝึกฯ 461 คน พักฝึกอบรม 68 คน เตรียมความพร้อมก่อนปล่อยโดยศึกษา/ฝึกงานนอกศูนย์ฝึกฯ 38 คน (ณ วันที่ 1 พ.ย. 2558) โดยการดำเนินงานของศูนย์ฝึกฯ ประสบความสำเร็จในการกระตุ้นและสร้างแรงจูงใจให้เด็กและเยาวชนต้องการปรับพฤติกรรม สร้างโอกาสให้เยาวชนให้สามารถออกฝึกงาน/ศึกษานอกศูนย์ฝึกฯ เพื่อให้สามารถประกอบอาชีพหลังการปล่อยตัวได้ โดยมีความเชื่อว่าการทำงานเป็นการฝึกให้เด็กมีวินัยและรับผิดชอบในการใช้ชีวิตจริง รวมทั้งหากมีอาชีพและรายได้เป็นที่ยอมรับของสังคมจะทำให้เด็กไม่กลับไปทำผิดซ้ำ โดยมีเด็กและเยาวชนที่รับโอกาสศึกษาและปฏิบัติวิชาชีพนอกศูนย์ฝึกฯ ตั้งแต่ปี 2555-2558 จำนวนทั้งสิ้นกว่า 400 คน โดยในกระบวนการดำเนินงานมีจุดเด่นที่สำคัญ ดังนี้

- **การลดความตึงเครียดและแรงกดดันทางจิตใจเด็ก** การดูแลเด็กและเยาวชนโดยยึดหลักให้คำชี้แนะมากกว่าการลงโทษ มีการดูแลความเป็นอยู่ด้านปัจจัยสี่อย่างพอเพียงและการปฏิบัติที่เสมอภาค เป็นธรรมโดยใช้ระบบกรรมการในการชี้แจงความผิดและลงโทษ
- **การเสริมสร้างความรู้ ทักษะอาชีพ และทัศนคติการดำเนินชีวิต** พบว่ามีส่วนสำคัญที่ช่วยให้เด็กตระหนักถึงคุณค่าของตนเอง โดยจัดให้มีกิจกรรมส่งเสริมการเห็นคุณค่าของตัวเอง การฝึกความอดทน อดกลั้น และการควบคุมตนเอง การชี้ให้เห็นความผูกพันทางสังคมทั้งในเรื่องความรักความผูกพันในครอบครัว ความเสียใจของสมาชิกในครอบครัว และผลร้ายที่เกิดขึ้นกับเหยื่อหรือสังคมเพื่อปรับพฤติกรรม การติดตามความคิดและพัฒนาการ

กระบวนการดำเนินงานของศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชน

ที่มา: ตริเพชร หลงสีตา. 2554. “มาตรการทางกฎหมายต่อการส่งเสริมให้เด็กและเยาวชนที่กระทำผิดได้รับการศึกษาทางศีลธรรม”

จำนวนเด็กและเยาวชนที่อยู่ในความดูแลของศูนย์ฝึกฯ เชียงใหม่ (1 พ.ย. 58)

จำนวนเด็กและเยาวชน	ชาย	หญิง	รวม
อยู่ในศูนย์ฝึกฯ	425	36	461
เข้าร่วมโครงการพักการฝึกอบรม	68	-	68
โครงการเตรียมความพร้อมก่อนปล่อย			
- ศึกษา/ฝึกอาชีพอยู่กับครอบครัวนอกศูนย์ฝึกฯ	18	-	18
- ได้รับโอกาสไปฝึกในสถานประกอบการ	12	8	20
รวม	523	44	567

ที่มา: ศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนเขต 7 จังหวัดเชียงใหม่

สถิติเด็กและเยาวชนที่ได้รับโอกาสศึกษาต่อและฝึกปฏิบัติวิชาชีพนอกศูนย์ฝึกฯ เชียงใหม่

เด็กและเยาวชนที่ได้รับโอกาส	2555	2556	2557	2558*
ศึกษาต่อ	38	27	37	18
ฝึกวิชาชีพ	68	71	40	20
พักการฝึกอบรม	-	-	35	68
รวม	106	98	112	106

หมายเหตุ: ข้อมูล ณ 1 พ.ย.58

ที่มา: ศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนเขต 7 จังหวัดเชียงใหม่

¹² สศช. ขอขอบคุณผู้อำนวยการและเจ้าหน้าที่ศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนเขต 7 จังหวัดเชียงใหม่ ที่ได้อนุเคราะห์ให้เข้าศึกษาดูงานในพื้นที่ ประสานเครือข่ายที่เกี่ยวข้องในการสนับสนุนข้อมูลและความรู้เพื่อประกอบการศึกษาและทำรายงานในครั้งนี้

ของเด็กโดยใช้การเขียนบันทึกประจำวันและมีนักจิตวิทยาเป็นผู้ให้คำแนะนำเพื่อให้เด็กได้คิดทบทวนการกระทำของตนเอง และเห็นความคิดของตนเองในแต่ละวัน การตั้งกระทู้จากข่าวเพื่อให้เด็กแสดงความคิดเห็นและวิธีแก้ไข เป็นต้น ทั้งนี้ พบว่าเด็กที่มีการปรับพฤติกรรมและได้รับโอกาสมีความต้องการแก้ไขและปรับปรุงตัว เนื่องจากเห็นความรักของครอบครัว รู้สิ่งส่งสารผู้ปกครองที่เดือดร้อนเพราะตน บางรายรู้สึกผิดและเห็นผลเสียของการกระทำของตนต่อสังคมและเหยื่อ

- *การสร้างแรงจูงใจเพื่อให้เกิดความร่วมมือและแก้ไขพฤติกรรมเสียตนเอง* โดยการใช้สิทธิประโยชน์ที่เด็กจะได้รับหากมีการปรับเปลี่ยนพฤติกรรม สิทธิประโยชน์ดังกล่าว ได้แก่ การเลื่อนชั้นลาเยี่ยมบ้าน พักโทษ การลดระยะเวลาการฝึกอบรม และคัดเลือกเด็กดีให้ได้รับการศึกษา หรือฝึกงานนอกศูนย์ฝึกฯ ตามเงื่อนไขก่อนจะมีการปล่อยตัวเด็ก ซึ่งพบว่าการใช้สิทธิประโยชน์ดังกล่าวเป็นแรงจูงใจสำคัญที่ทำให้เด็กประพฤติตัวดีและเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ ของศูนย์ฝึกฯ

- *การติดตามให้คำปรึกษาและช่วยเหลือเด็กและเยาวชนหลังปล่อยตัวอย่างทั่วถึง* โดยมีการทดลองใช้เครือข่ายในรูปแบบอาสาสมัครร่วมกับนักศึกษาสาขาวิชาจิตวิทยา มหาวิทยาลัยพายัพ ก่อตั้ง “ศูนย์พลังใจ” ให้เด็กและเยาวชนสามารถเข้ามาขอรับการช่วยเหลือ รับคำปรึกษาจากพี่ๆ อาสาสมัคร และเกิดการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์แลกเปลี่ยนเรียนรู้ และจัดตั้งกลุ่ม “เจียงใหม่ฮับ” โดยอดีตเด็กและเยาวชนศูนย์ฝึกฯ ที่มีความพร้อมและทักษะที่ดีในการช่วยเหลือผู้อื่นในรูปแบบเพื่อนช่วยเพื่อน พี่ช่วยน้อง เป็นจุดเชื่อมโยงกับเจ้าหน้าที่ศูนย์ฝึกฯ และกลุ่มอาสาสมัครจากหลายภาคส่วนเพื่อช่วยเหลือเด็กและเยาวชนได้ตามความเหมาะสมและมีประสิทธิภาพ

- *ทัศนคติของผู้บริหารและเจ้าหน้าที่ขององค์กร* ให้โอกาสเด็กและคิดว่าเด็กทุกคนแก้ไขได้ จึงต้องการช่วยเหลือและทุ่มเทในการดูแลเด็กและเยาวชน ทั้งในเรื่องการแสวงหาเครือข่ายต่างๆ ทั้งภาครัฐ องค์กรเอกชน ธุรกิจเอกชน การทำความเข้าใจและมีระบบคัดกรองที่ดี สร้างความเชื่อมั่นแก่ภาคธุรกิจและเครือข่ายเพื่อให้ยอมรับเด็กเข้า ฝึกงาน ตลอดจนจัดการดูแลติดตามและช่วยแก้ไขปัญหาย่างใกล้ชิด

ที่ผ่านมา มีเยาวชนสามารถสอบเข้าในสถาบันการศึกษาของรัฐทั้งในระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) ประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.) และระดับปริญญาตรี รวมทั้งได้เข้าฝึกงานและได้ทำงานหลังปล่อยตัว ในเด็กกลุ่มเสี่ยง อาทิ พี่ไรท์ที่เพิ่ง ครอบครัวไม่พร้อมหรือไม่ต้องการกลับไปอยู่ในสภาพแวดล้อมเดิมที่จะนำไปสู่การกระทำผิดซ้ำ ได้ประสานองค์กรเอกชนให้รองรับเยาวชนเข้าฝึกอบรม ฝึกงาน และให้ที่พักอาศัย อาทิ มูลนิธิบ้านคุณคอนนี้รับเยาวชนหญิงเพื่อฝึกดูแลเด็ก ส่งเสริมให้ศึกษาตามศักยภาพ มีการฝึกอบรมการดูแลเด็ก ซึ่งเยาวชนที่อบรมและได้ใบรับรองสามารถทำงานที่องค์กรต่างๆ ทั้งในและต่างประเทศ กลุ่มคริสตจักรจังหวัดเชียงใหม่ ให้ความช่วยเหลือเรื่องที่พัก ให้คำปรึกษา มีแนวทางช่วยเหลือที่ยึดหลักให้เด็กพึ่งตนเองโดยใช้วิถีเกษตรตนเอง และหางานทำ รวมทั้งมีการอบรมการทำเกษตรแบบพอเพียงแก่เด็กและเยาวชนที่มีความสนใจ ทำให้เยาวชนจำนวนหนึ่งสามารถกลับไปการศึกษา มีงานทำ และใช้ชีวิตในสังคมได้อย่างมีความสุข และกลายเป็นเยาวชนตัวอย่างที่ทำให้เด็กและเยาวชนในศูนย์ฝึกฯ มีแรงจูงใจที่จะประพฤติตนดีเพื่อที่จะได้รับโอกาสเช่นนี้ในอนาคต

นายเอ (นามสมมติ) อายุ 21 ปี

“การมีงานทำที่มั่นคงและสามารถเลี้ยงตัวเองได้ เป็นกำลังใจที่ดีและเข้มแข็งให้ไม่อยากกระทำผิดซ้ำอีก”

ได้รับการพักโทษและได้มีโอกาสเข้าทำงานที่คาร์แคร์ ทำหน้าที่เป็นพนักงานล้างรถ และได้ทำงานต่อที่เดิมหลังปล่อย ก่อนเข้าศูนย์ฝึกฯ อาศัยอยู่กับพ่อและแม่ จบการศึกษาระดับมัธยมศึกษาปีที่ 3 และได้ศึกษาเพิ่มเติมจนจบมัธยมศึกษาปีที่ 6 ในศูนย์ฝึกฯ

ปัจจุบันทำหน้าที่พนักงานขาย มีหน้าที่รับรถที่เข้ามาบริการและนำเสนอการให้บริการ เงินเดือนเฉลี่ย 23,000 บาท/เดือน แรงบันดาลใจที่อยากกลับตัวเพราะการเป็นคนดีคือการพักโทษเพื่อเรียนหรือทำงาน ทำให้เป็นความหวังที่จะได้ความเป็นอิสระ และเห็นรุ่นพี่ที่ได้รับการพักโทษหรือพ้นโทษและมีงานทำเป็นตัวอย่างที่ดี เมื่อเห็นคนกระทำผิดซ้ำรู้สึกเสียดายและไร้ประโยชน์ที่จะต้องเข้ามาศูนย์ฝึกฯ ใหม่

นายบี (นามสมมติ) อายุ 22 ปี

“ถ้าไม่ได้เข้ามาอยู่ในศูนย์ชีวิตอาจหักเหไปสู่เส้นทางการค้ายาเสพติด และกระทำผิดมากขึ้น และการถูกจับก็ทำให้การศึกษาที่กำลังไปได้ดีต้องเปลี่ยนไป”

ก่อนที่จะถูกจับได้รับทุนการศึกษาได้มาเรียนอยู่ในโรงเรียนเอกชน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 (วิทย์-คณิต) และถูกจับในทอมสุดท้าย เนื่องจากต้องการเงินเพราะเพื่อนๆ เป็นลูกคนมีเงิน

ปัจจุบันจบการศึกษาระดับปริญญาตรี สาขารัฐศาสตร์ (อยากเรียนด้านวิทยาศาสตร์ แต่เรียน กศน. ไม่เอื้อต่อหลักสูตรวิทยาศาสตร์) ได้รับการบรรจุเป็นพนักงานราชการที่ศูนย์พัฒนาเด็กและเยาวชนจังหวัดเชียงใหม่

นายบีเล่าถึงตอนอยู่ในศูนย์ฝึกฯ ว่า “บรรยากาศในศูนย์ไม่ได้รู้สึกกดดันและไม่มีการกระทำรุนแรงในศูนย์ วิธีการดูแลเด็กในศูนย์ด้วยการจัดชั้นความประพฤติและการให้สิทธิพิเศษกับเด็กที่มีความประพฤติดี เป็นสิ่งที่จูงใจให้เด็กในศูนย์ไม่ก่อเหตุรุนแรง เพราะหากตกชั้นไปอยู่ชั้นที่ 5 ต่ำสุดต้องใช้เวลาก่อนกว่าจะได้รับสิทธิพิเศษต่างๆ ทำให้ประพฤติตามกฎและเลี่ยงการเกิดเหตุรุนแรง แรงจูงใจในการคิดปรับตัว ปรับพฤติกรรมคือครอบครัว รู้สึกส่งสาร พ่อ-แม่ การถูกคนในหมู่บ้านไม่ต้อนรับเมื่อกลับไปเยี่ยมบ้าน ทำให้ต้องการเอาชนะ ซึ่งตอนนี้เรียนจบแล้ว มีงานทำแล้ว เมื่อกลับไปบ้านเริ่มได้รับการยอมรับจากชุมชน ในอนาคตอยากสอบบรรจุเป็นข้าราชการ และคิดว่าจะไม่หวนกลับไป”

อย่างไรก็ตาม การดำเนินงานของศูนย์ฝึกฯ ยังมีข้อจำกัดหลายประการ ได้แก่ *ทัศนคติทางลบของผู้เกี่ยวข้อง* ซึ่งการให้โอกาสเด็กออกไปฝึกงานหรือเรียนหนังสือโดยพักอยู่ที่บ้านขึ้นกับนโยบายของศูนย์ฝึกฯ และการอนุญาตของศาล ดังนั้น หากผู้เกี่ยวข้องมีทัศนคติทางลบก็จะทำให้เด็กขาดโอกาส รวมถึงภาคธุรกิจและสังคมที่ปัจจุบันที่มีความเข้าใจและให้โอกาสเด็กและเยาวชนที่กระทำผิดไม่มากนัก *ความต่อเนื่องของนโยบาย* จากการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารส่งผลต่อความต่อเนื่องของการปฏิบัติงาน *การขาดแคลนบุคลากร* โดยครูฝึกซึ่งในระดับมาตรฐานมีอัตราต่อเด็กและเยาวชนเป็น 1:25 โดยครูศูนย์ฝึกฯ มีอัตราเฉลี่ย 1:60 ขณะที่เจ้าหน้าที่ติดตามหลังปล่อยมีเพียงนักจิตวิทยาของศูนย์ฝึกฯ ที่ต้องติดตามหลังปล่อยในพื้นที่ 9 จังหวัด ทำให้ไม่สามารถดำเนินการได้อย่างทั่วถึงและมีประสิทธิผลเท่าที่ควร

นางเจ (นามสมมติ) อายุ 22 ปี

“ถ้าไม่ได้เข้าไปอยู่ในศูนย์ฯ ก็คงมีอาชีพค้ายาเสพติดและไม่ได้ใช้ชีวิตแบบปกติ อยากทำงานจึงขอให้ครูแนะนำและหางานให้ จึงได้ทำที่มูลนิธิคอนนี่ สามารถเลี้ยงลูกได้ คิดว่าอยากให้มีการช่วยเหลือในลักษณะแบบนี้เยอะๆ เพื่อช่วยเหลือผู้ที่มีปัญหาเพื่อไม่ให้ต้องกลับไปหลงผิด”

การศึกษามัธยมศึกษาตอนปลาย ตั้งครรภ์ประมาณ 4 เดือน ก่อนรับโทษและต่อมาได้คลอดบุตรภายในศูนย์ฯ และเลี้ยงดูบุตรอยู่ในศูนย์ฯ ประมาณ 5 เดือน แรงจูงใจให้กลับตัวคือลูก ปัจจุบันอยู่ระหว่างพักโทษ ทำงานและพักอยู่ที่บ้าน คุณคอนนี่ มีหน้าที่เป็นพี่เลี้ยงดูแลเด็ก ได้รับเงินเดือนๆ ละ 5,000 บาท รู้สึกพอใจและสบายใจที่ทำงานที่นี้เพราะได้ดูแลลูกของตนไปด้วย ขณะเดียวกันได้เรียนรู้ภาษาต่างประเทศ การทำอาหาร/ขนม มีปัญหาที่ปรึกษาคุณคอนนี่ได้ มีความหวังอยากเรียนต่อระดับมหาวิทยาลัยเพื่อไปสอนภาษาไทยให้กับฝรั่ง อยากตั้งใจเก็บเงินไว้สำหรับการศึกษาของลูก

ข้อเสนอแนะแนวทางการคืนเด็กดีสู่สังคม

การบำบัด พื้นฟูเด็กและเยาวชนกระทำผิด โดยการสร้างโอกาสการทำงานเป็นแนวทางที่จะส่งเสริมให้เด็กและเยาวชนเห็นคุณค่าในตนเอง มีความผูกพันต่อสังคม เด็กมีอาชีพมีรายได้ สังคมยอมรับ ทำให้เด็กมีที่ยืนในสังคม นอกจากนี้ การทำงานเป็นการฝึกให้เด็กมีวินัยและรับผิดชอบในการใช้ชีวิตจริง อย่างไรก็ตาม การดำเนินงานดังกล่าวยังมีอยู่ในวงจำกัด เนื่องจากมีภาระงานที่เพิ่มขึ้นทั้งในเรื่องการประสานกับภาคธุรกิจเอกชน กระบวนการรายงานศาลเพื่อให้พักโทษ หรือการไปฝึก/ทำงานนอกศูนย์ฝึกฯ ตลอดจนมีภาระในการติดตาม ให้คำปรึกษาอย่างใกล้ชิดเพื่อป้องกันการไม่กระทำตามเงื่อนไขของ เด็กและเยาวชน ซึ่งจำเป็นต้องมีการส่งเสริมและสนับสนุนในประเด็นสำคัญ ดังนี้

- **ส่งเสริมการสร้างการมีส่วนร่วมของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและภาคประชาสังคม** โดยเฉพาะช่วงรอยต่อหลังปล่อยซึ่งเด็กและเยาวชนยังอยู่ในช่วงปรับตัว โดยสร้างความร่วมมือทั้งในด้านการเมืองหรือสถาบันของรัฐและเอกชนรองรับเด็กที่ครอบครัวไม่พร้อม กลุ่มเสี่ยง รวมทั้งมีเครือข่ายติดตาม ให้คำปรึกษาแนะนำ สอดส่อง เพื่อป้องกันการกระทำผิดซ้ำ
- **สนับสนุนให้มีการจ้างงานเด็กและเยาวชนที่ก้าวพลาด** โดยส่งเสริมการทำ CSR รวมทั้งร่วมกันจัดตั้งธุรกิจระหว่างหน่วยงานรัฐและเอกชนเพื่อรองรับการทำงานของเด็กและเยาวชนหลังปล่อยตัว โดยเฉพาะงานบริการที่ใช้แรงงาน อาทิ ล้างแอร์ ทำความสะอาด และทำสวน
- **จัดทำฐานข้อมูลและติดตามกระทำผิดซ้ำ** เพื่อติดตามพฤติกรรมหลังปล่อย รวมทั้งนำมาใช้ประเมินผลสัมฤทธิ์ของการบำบัด พื้นฟู
- **ส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ** ในการสื่อสาร ให้คำปรึกษา แนะนำ ระหว่างเจ้าหน้าที่ เครือข่ายและเด็ก รวมทั้งสร้างกลุ่มแลกเปลี่ยนข้อมูล ให้กำลังใจ และช่วยเหลือกันหลังเด็กถูกปล่อยตัว
- **ส่งเสริมและสร้างความเข้าใจและทัศนคติที่ดีของสังคม** โดยการเผยแพร่และประชาสัมพันธ์ตัวอย่างที่ดีที่ได้รับโอกาสทำงานหรือศึกษาต่อในระดับที่ดี ควบคู่ไปกับการส่งเสริมกิจกรรมจิตอาสาของเยาวชนอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้สังคมเกิดทัศนคติที่ดีต่อเด็กที่กระทำผิด